

KOMPOSTERINGSGUIDE

MÅNGA SKÄL ATT KOMPOSTERA

En tredjedel av hushållsavfallet är bio- och trädgårdsavfall. När du komposterar bryter naturens mikroorganismer ner bioavfallet så att det blir näringsämnen som växterna kan använda. Då återförs näringsämnena till sitt ursprung, det vill säga tillbaka till naturens kretslopp. Att kompostera är således en utmärkt miljögörning.

I avfallskärlet ger bioavfallet också upphov till lukter. Om man komposterar och använder myllan i den egna trädgården kan avfallskärlets tömningsintervall förlängas ända till åtta veckor. Förutom att kompostering spar på miljön så spar den också pengar.

Tips för skötseln av din kompostbehållare

- För åretrunkompostering bör du använda en värmeisolerad kompostbehållare.
- Se till att avståndet till brunnar eller vattenområden är tillräckligt och minst 15 meter.
- Placera komposten tillräckligt 4 meter långt från tomtgränsen om du inte kommit överens om något annat med din granne.
- Placera kompostbehållaren på en vindskyddad och varm plats men ändå inte i direkt sol. Placera kompostbehållaren tillräckligt långt från vädringsfönster och ventilationskanaler.
- Försäkra dig om att det är lätt att föra bioavfall till kompostbehållaren också på vintern.
- Reservera tillräckligt med utrymme för skötseln av kompostbehållaren och strömmaterial.
- Försäkra dig om att du har möjlighet för efterkompostering och användning för myllan.
- Se till att det inte läcker ut lakvatten i omgivningen.
- Efterkompostera fekalt avfall i minst ett år.

VALET AV KOMPOSTBEHÅLLARE

Då du väljer kompostbehållare är det viktigt att tänka på vad den ska användas för.

- Ska kompostbehållaren användas hela året runt eller bara på sommaren?
- Komposterar du bioavfall, trädgårdsavfall eller både och?
- Hur många personers avfall läggs i kompostbehållaren?
- Räcker det med en behållare eller flera?

Du kan bygga kompostbehållaren själv eller köpa en färdig som passar dina behov. Storleken avgörs av hur många som producerar bioavfall och hur aktivt du använder kompostbehållaren. I genomsnitt producerar en person 1,5–4,5 liter i veckan. Förmultningen räcker minst 6–12 veckor. För bioavfallet från en familj behövs en kompostbehållare på 150–400 liter.

Om man förutom bioavfallet också komposterar trädgårdsavfallet i samma behållare lönar det sig att öka storleken på behållaren till 400–600 liter eller skaffa flera behållare.

Kompostering av bioavfall

Kompostbehållaren som används för kompostering av bioavfall ska vara skyddad mot skadedjur. Det innebär att behållaren ska ha ett lock, väggar och en botten. Om du komposterar bioavfall året runt ska behållaren också vara värmeisolerad.

Förutom bioavfall ska det också rymmas strömaterial i behållaren. Bioavfallets volym krymper till hälften då det förmultnar, strömaterialen inte så mycket.

Kompostering av trädgårdsavfall

Trädgårdsavfall kan du kompostera separat i en hög, i en öppen kompost eller i en kompostbehållare. Trädgårdsavfallet går också utmärkt att kompostera i en bioavfallskompost. Ofta uppkommer det ändå så mycket gräsklipp eller räfsavfall att bioavfallskompostbehållaren blir full för snabbt.

Trädgårdsavfallet innehåller ofta knappt med kväve och för att fungera behöver komposten tilläggsnäring. Livsmedelsavfallet, som kräver efterkompostering, tillför behövligt kväve till trädgårdskomposten. Du kan också vid behov som extra näring tillsätta till exempel nässelvatten, hönsskit eller redan förmultnat avfall från en torrtoalett.

Frön från ogräs och sjukdomsalstrare dör i olika temperaturer (över 55 grader). En trädgårdskompost värms i allmänhet inte upp så mycket att frön och sjukdomsalstrare dör. Om man vill bli av med dem måste komposten vara värmeisolerad.

Om mängden trädgårdsavfall är större än du klarar av att kompostera kan du föra trädgårdsavfallet till avfallscentralen eller sorteringsstationen.

GRUNDA OCH SKÖT OM DIN KOMPOST

För grundskötseln av en kompost behöver du strömedel och en skopa. En stav är bra för luftning av komposten och förbättra mikrobernas tillgång till syre. Med en termometer kan du följa med hur effektiv nedbrytningen är, men den är inte nödvändig. För tömningen behövs en spade. Är kompostbehållaren hög kan du behöva en avsats för att nå upp. Samla in bioavfallet i köket i ett eget separat kärl.

Inled komposteringen med att strö ut ett rejält lager mycket grovt strömaterial på botten av komposten, detta fungerar som ett täckdike. Bred ut bioavfallet över hela botten och täck med ett tunt lager strömaterial. Mängden strömaterial ska vara 20-50% av bioavfallets mängd, beroende på hur fuktigt bioavfallet är. Speciellt kött- och fiskrester bör alltid täckas in med ett rejält lager strömaterial för att undvika lukter och flugor.

Billigt strömaterial är till exempel torra löv och barr, flisade kvistar, gammal kompostmassa, kutterspån, torv, barkströ och sönderklippt halm eller köpta strömaterial. En blandning av flera material är det som fungerar bäst. Du kan också höra dig för om strömaterial från hyvleriet, skolands slöjdsal eller trädgårdsaffären. Färskt växtavfall är jämförbart med bioavfall och kan inte användas som strömaterial.

Då komposteringsprocessen är i gång stiger temperaturen i kompostmassan på grund av mikrobernas livsfunktioner till 50–70 grader och kompostmassan sjunker ihop. Under den varma fasen dör största delen av sjukdomsalstrarna. I en kompostbehållare som är i bruk kontinuerligt varierar temperaturen mellan 20 och 60 grader. Då kompostmassan mognar sjunker temperaturen till samma nivå som omgivningen. En illaluktande kompostmassa och andra olägenheter är ett tecken på att förhållandena i komposten inte är de rätta.

Strömaterial och omrörning ger en luftig kompost

Kompostmassan måste vara luftig. Med tillräckligt grovt strömaterial och genom att vända komposten garanterar du att mikroberna får tillräckligt med syre. Du kan röra om i komposten en gång i veckan. Att bara röra om ytlagret ett par gånger i månaden räcker i allmänhet och att vända komposten lite grundligare ibland garanterar att också den inre delen av massan får syre.

Fixa fuktbalansen

Mikroorganismerna i kompostmassan behöver lämpligt med fukt. Massan ska kännas fuktig då du håller den i handen men inte våt. I en alltför våt kompostmassa tränger vattnet undan syret så att förmultningen avstannar och förruttnelsen tar vid. Förruttnelsen ger upphov till vätgas och illaluktande svavelföreningar.

I en alltför torr kompostbehållare stannar mikroorganismernas aktivitet upp men den kommer genast igång vid lämplig temperatur. Vattna komposten med ljummet vatten om den känns torr eller massan är full av myror. Efter bevattningen är det bra att luckra upp komposten om ett par dagar för att kontrollera fuktmängden. Du kan också vattna komposten med ditt disk- eller städvatten. Också nässelvatten är ett bra alternativ, speciellt för en lövkompost.

Tillverka nässelvatten

Fyll en så löst med färsk brännässlor och häll på vatten så att nässlorna täcks. Låt vattnet stå i till och med två veckor. Det färdiga nässelvattnet späds ut i förhållandet 1:10. Använd vattnet för att vattna komposten. Nässelvattnet kan också användas för att gödsla växter. Slammet från botten av sån håller du i komposten.

Får läggas i komposten

- matrester, förstörda livsmedel
- skal och rester från grönsaker och frukter
- äggskal och äggkartonger
- fiskrens
- kaffesump och filterpåsar, tepåsar
- hushållspapper och servetter
- trädgårdsavfall, mylla och växtdelar
- husdjurens exkrementer

Får inte läggas i komposten

- dammsugarpåsar, tobaksfimpar
- aska, kalk
- plastpåsar, mjölkkartonger osv.
- gummi, läder
- glas, metall, textilier
- farligt avfall

TID FÖR EFTERKOMPOSTERING

Töm komposten för efterkompostering då den är full och innehållet har komposterats till en jämn massa som påminner om mylla och inte innehåller grövre rester. Den okomposterade massan från ytan lämnar du kvar så den får förmultna färdigt. Också grövre material som inte komposterats klart kan sållas ur massan tillbaka i komposten. Det går inte att utgående från tid avgöra hur mogen kompostmassan är. Komposteringsprocessens längd pågår beror på mängden och kvaliteten på resterna samt hur bra kompostbehållaren fungerar samt luftens temperatur.

Du kan efterkompostera i en öppen ramkonstruktion eller med en kompoststack. Kompostmassan skyddas från att torka med plast eller någon annan presenning, men packa den inte så tätt att massan inte får syre. Nu som då kan du vattna massan och vända in ytlagren i mitten av högen.

Du kan också efterkompostera genom att blanda massan med trädgårdskompost. Den kväverika kompostmassan påskyndar då också trädgårdsavfallets förmultning. Du kan använda myllan efter 6-12 månader genom att sprida ut den på markytan eller blanda in den i ytjorden. Vill du använda massan för att så i ska den vara alldeles mogen.

KOMPOSTERING AV AVFALL FRÅN TORRTOALETT

Det finns ett stort antal modeller av torrtoaletter på marknaden för bruk både inomhus och utomhus. Du kan också bygga din torrtoalett själv. Bekanta dig på förhand med torrtoaletternas funktion och komposteringen av toalettavfallet samt kommunens avfallshanterings- eller miljövårdsbestämmelser.

Ordna torrtoalettens ventilation så att torrtoaletten inte stör närmiljön. Även i komposterande toaletter komposteras avfallet bara delvis. Efterkomposteringen av det fasta avfallet tar 1–2 år. Tiden räknas från den gång då färskt avfall senast tillförts massan.

Kompostera avfallet i ett kärl med tät botten så att inget av det avfall som komposteras rinner ut. I en del torrtoaletter är det möjligt att använda ett reservkärl varvid det ena kärlet kan vara i användning medan det andra kan fungera som kärl för efterkomposteringen.

Torrtoaletten minskar behovet att rena avloppsvattnet eftersom avloppsvattnets näringsämnen (fosfor och kväve) främst har sitt ursprung i toalettavfallet. Det är förbjudet att gräva ner obehandlat toalettavfall.

Om man inte är bekväm med att gödsla trädgårdsväxterna med kompost från torrtoaletten kan komposten användas för att gödsla prydnadsväxter och buskar.

KOMPOSTMYLLANS ANVÄNDNINGSMÖJLIGHETER

Kompostmyllan kan användas för att gödsla gräsmattor, blomsterplanteringar och buskar samt som jordförbättringsämne. Den kan också blandas upp med sand och användas som grogrund i blomkrukan. Kompostmyllans gödslande effekt beror på dess råvaror och mognad. Från bio- eller trädgårdsavfall får man främst mylla som lämpar sig som jordförbättringsämne och vars näringshalter inte är speciellt höga. Den halvmogna komposten lämpar sig väl för jordförbättring.

Kompostens näringsämnen löser sig långsamt. Den kompostjord som man sår i eller använder i blomkrukor ska vara mogen och det lönar sig att blanda upp den med mineraljord. En god grogrund får man genom att blanda lika delar kompost, lera och sand.

Täckkompost

Den halvmogna täckkomposten är kraftigt gödslande. Sprid ut komposten som ett tunt lager på markytan under våren eller i början av sommaren. Den lämpar sig inte för alla växter, men den kan användas som gödsling för till exempel prydnadsträd, -buskar och perenner. Det lönar sig att sprida ut täckkomposten med cirka fyra års intervall eftersom gödslings-effekten finns kvar i flera år.

Fördelarna med kompostmylla

En näringsrik jord upprätthåller livskraftiga nedbrytarorganismer och motarbetar uppkomsten av växtsjukdomar. En humusrik jord har bättre vatten-, syre-, värme- och näringshushållning samt kornighet. Näringsämnena löser sig långsamt ur komposten och sköljs således inte utom räckhåll för växterna av regnet. Komposten tillför jorden kalk och innehåller också sådana spårämnen som konstgjorda jordförbättringsämnen inte innehåller.

VARFÖR FUNGERAR INTE KOMPOSTERINGEN?

PROBLEM	ORSAK	LÖSNING
Myror i kompostbehållaren.	Kompostmassan är för torr.	Vattna.
Kompostmassan luktar (alstrar inte värme).	Kompostmassan är för våt och tät.	Tillsätt mera strömaterial och rör om.
Kompostmassan är varm och luktar ammoniak.	För hög temperatur.	Tillägg surt strömaterial. t.ex. torv. Rör inte om för ofta.
Det finnsflugor, fluglarver eller flugägg i kompostbehållaren.	Kompostmassan har inte täckts in ordentligt eller så är massan för våt/tät.	Vänd in kompostmassans ytskikt i den varmaste delen av kompostmassan.

HJÄLP VID PROBLEM

Det har getts ut många böcker och guider som handlar om kompostering i vilka man hittar information och tips om kompostering.

Sydvästra Finlands Avfallsservice hjälper gärna i frågor som gäller kompostering. Tilläggsuppgifter från numret 0200 47470 vardagar kl. 9–15 eller kundtjanst@lsjh.fi.

Tips för kompostering vintertid

- Öppna inte kompostbehållarens lock för ofta.
- Förvara strömaterial på en uppvärmd plats.
- Minska på kompostbehållarens ventilation.
- Fyll kompostbehållaren regelbundet och fyll på med tillräckligt material varje gång.
- Undvik att tömma komposten på vintern.
- Värm kompostmassan med en varmvattenflaska.
- Täck kompostmassan i behållaren med en styroxskena, skyffla snö runt kompostbehållaren eller isolera kompostbehållaren på annat sätt.
- Kom ihåg att vårsolen slutligen väcker komposten. Efter att massan tinat fortsätter nedbrytningen som normalt.

